

Hjem > Promilleafgiftsfonden > 2011 > Økologiske matrixbrug > Økologiske matrixbrug - fremtidens byggesten

Økologiske matrixbrug - fremtidens byggesten

Matrix-brug er samarbejder mellem landbrug, der medvirker til et bæredygtigt landbrugserhverv og lokal forsyning Promilleafgiftsfonden for landbrug af sunde fødevarer. Et samarbejdsprojekt skaber grobund for udvikling af økologiske matrix-brug.

Danmark har i årtier haft en af verdens højeste andele af økologiske landbrug. I 2010 har vi ca. 7 pct. økologiske landbrug ud af det samlede antal landbrug, og ca. 7 pct. af landbrugsarealet er økologisk. Men udviklingen de seneste 5 år har været bekymrende. I denne periode har antallet af økologiske bedrifter været stagnerende til let faldende. Denne udvikling er overraskende set i lyset af at den økologiske markedsandel har været stigende i perioden.

Ambitiøs plan for økologi

Det har været iværksat mange initiativer for at øge omlægningen, men uden succes. Den danske regering har i 2010 fastsat en ambitiøs målsætning om, at andelen af økologiske landbrug i 2020 skal op på 15 pct. Denne udvikling skal være markedsbaseret, og dermed være uden yderligere direkte tilskud.

Denne udfordring har fået flere til at tænke i alternative baner for at skabe de rammer, som kan skubbe gang i omlægningen. I korte træk går de fleste tanker i retning af at udvikle modeller, som kan tilbyde attraktive løsninger for både de kommende økologer og det omgivende samfund.

Et af de hotteste ideer lige nu er tanken om de økologiske matrixbrug. En ide om, at de økologiske bedrifter indgår i større, tættere og mere forpligtigende producentsamarbejder. Disse kan omfatte matrixstrukturer på mellem 3-6.000 hektarer.

Det økologiske værdisæt drejer sig om tænkning i helheder, at der indtænkes hensyn til miljø, natur, dyrevelfærd og mennesker samtidig med, at man har en bæredygtig og effektiv jordbrugsproduktion, hvor naturressourcerne udnyttes bedst muligt og næringsstoffabet forsøges begrænset mest muligt.

Muligheder på landet

Økologiske matrixbrug giver helt nye muligheder for udnyttelse og cirkulation af næringsstoffer, optimal udnyttelse af halm og gødning, fælles storskala-sædskifter med mangeårig rotation, give grundlag for cost-effektive bioenergi anlæg, forbedret logistik og transport, fælles afsætning m.m. Alt dette vil påvirke driften på mark og i stald. Men matrixbrugene vil også kunne omfatte decentrale mikro-forarbejdningsanlæg for fødevareromsigheder, afsætningsnetværk og en bedre sammenhæng i værdikæden og et forbedret CO₂ regnskab. Alt sammen elementer som er centrale i en bæredygtig udvikling af vore landdistrikter, hvor ønsket om flere jobs og bosættere er centrale forudsætninger for det gode liv på landet. Etableringen af matrixbrug vil kunne give den økologiske landbrugsproduktion en øget økonomisk og miljømæssig (økologisk) robusthed.

Vi har, gennem udviklingen af den økologiske produktion, stræbt mod en bæredygtig produktion, der bedst muligt har opfyldt vores værdisæt. Erfaringer fra Sydtykland og Schweiz viser nu, at nogle af Europas ældste økologiske jorde har store udfordringer i at holde produktionsniveauet og udbyttet oppe, og man stiller sig nu spørgsmålet, om den økologiske produktion i sin nuværende form bør tilstræbe yderligere bæredygtighed.

Denne gryende erkendelse af, at der snart skal træffes nogle vitale valg, ses også i Danmark, og flere økologer erkender nu, at der skal vælges produktionsformer og – strukturer, som på mange måder gør op med det nuværende tankesæt. En udvikling af modeller, som kan forme fremtidens byggesten for en bæredygtig fremtid.

Nye typer landbrug

Interessen for disse nye modeller er allerede nu meget stor blandt de eksisterende økologer, og der er en udbredt opfattelse af, at de rette modeller kan tilbyde de kommende landmænd, og samfundet generelt, en løsning som er et reelt alternativ til den strukturudvikling, vi ser i øjeblikket. Denne strukturudvikling går mod større og større landbrug med mere industrialisering og specialisering, hvilket er i modstrid med det økologiske værdisæt. Derfor er økologerne nødt til at tænke "ud af boksen", og ønsket er at komme op med reelt banebrydende tanker og modeller.

Thomas Harttung, økologisk landmand og formand for bl.a. ICROFS (det økologiske forskningscenter), udfordrer os alle med tanken om, at de økologiske matrixbrug bør være 80/20 brug og dermed klimamæssigt neutrale. (Hvis alle spiste 80 pct. vegetabilsk og 20 pct. animalsk, ville fødevarerforbrugets klimapåvirkning være neutral. I dag er fordelingen 50/50). Endvidere ser han matrixbrug, som er meget mere mangfoldige end landbruget i dag, og hvor ingen enkeltproduktion fylder mere end 5 pct.

Pioneer-arbejde

Videncentret for Landbrug har i 2010 startet et 3-årigt udviklingsprojekt, hvor vi ønsker at nærme os en mere konkret beskrivelse af, hvilke muligheder matrix-strukturerne tilbyder, og hvordan de kan opnås. I juni blev derfor afholdt en temadag på Ledreborg Slot i Lejre, hvor det første idekatalog blev udarbejdet af en bred vifte af ressourcepersoner fra erhvervet og tilknyttede brancher. På baggrund af dette års arbejde vil der henover vinteren blive udgivet et inspirations- og debathæfte om økologiske matrixbrug.

Det fremadrettede arbejde vil være inddelt i to niveauer. Det første er det generelle model-niveau, hvor matrixbrugets overordnede samfundsmæssige værdi udvikles og kortlægges. Her er også plads til de større teoretiske tiltag og tankesæt. Der vil her også blive inddraget erfaringer fra CSA (Community Supported Agriculture) modeller i udlandet.

Det andet niveau er det mere produktionsrettede. Her vil vi fokusere på at afdække de muligheder og problemstillinger, som et storskala samarbejde byder på. Vi vil opsamle de praktiske erfaringer inden for f.eks. fælles sædskifter og ukrudtskontrol, gødningsforsyning, maskinfællesskab og foderforsyning. Endvidere byder matrixbrugene på store udfordringer inden for finansiering, økonomistyring og juridiske aftaler og forpligtelser.

For at kunne få afdækket de spændende muligheder, har vi på Videncentret for Landbrug inviteret interessenter til at deltage i arbejdet. I særdeleshed har vi indgået samarbejde med Lejre Kommune, således at de økologiske matrixbrug kan indpasses i den offentlige planlægning og dermed bidrage til en bæredygtig landdistriktsudvikling.

Eksempel på et lille 80/20 matrixbrug:

- 5-10 gårde forsyner 2000 voksne plus opdræt
- I alt 500 ha med 0,5 dyreenhed pr. ha
- 100 grønt/100 frugt/bær/200 korn/ 100 græs
- 100 malkekøer plus opdræt = 0,25 de
- Sæsonproduktion af 500 svin

- Sæsonproduktion af 10.000 slagtekyllinger
- Sæsonproduktion af 2000 gæs og ænder
- 1000 æglæggende høns
- Maksimal forarbejdning på gårdene

Kilde: Thomas Harttung